

מקבציאל ש"ר ויצא כ"ג

וזהו פירוש הברכה אשר יצר את האדם בחכמה - פירוש, הנה אנחנו מברכין ונותנין תודה לה' יתברך על בריאתנו שייצר וברא אותנו ושם לנו קיום בטבענו ע" המאכל והמשתה ובכא בנו כח הזן הכולל חמישה כוחות, וכנזכר בספר הברית ז"ל ואלו הן: האחד כח המושך והוא כח שיחשוק להמשיך המזון והמשקה לגופו וזה בא מכח יסוד העפר שבאדם שטבעו לקבל מכל היסודות שלמעלה ממנו. והכח השני הוא "כח המחזיק", רוצה לומר מה שהאיצטומכא סובלת המאכל וסוגרת על הנקב אשר בתחתיתו עד גמר העיכול. השלישי "כח המעכל", הוא הכח אשר ינשא על שרף אחד חריף וחס במאד הנמצא באיצטומכא של האדם, המבשל ומעכל את המאכל, וגדול חום האיצטומכא יותר מחום אש להבה, וזה לך האות: בכי יותן זהב באש לזהב, לא יפחות מכמותו כלל ואם יבלע אדם זהב ויתעכל באיצטומכא זמן מה, יפחות ממשקלו שיעור יפה. ו"כח המחזיק" עם "כח המעכל" - שניהם יחד באו מכח יסוד אש שבאדם שטבעו להחזיק בדבר הראוי לו עד שמעכלו. הרביעי "כח המברר" הוא הכח הבורר הטוב והיפה שבמאכל הראוי להתהפך בו לליחה זכה ובשר ודם ועצמות ושאר חלקי גופו, ומפריש ומבדיל את הפסולת תמיד למקום אחר עד בוא "כח הדוחה" וידחה אותו חוץ לגוף. והנה זה בא מיסוד הרוח שבאדם, שדרכו לברר החלקים הדקים מהחלקים העבים והכבדים. והחמישי "כח הדוחה", הוא הכח מה שבעת הצורך נפתח הנקב שבתחתית האיצטומכא וידחה הפסולת אל הדקין, ומשם דוחה אותה חוץ לגוף. ולא פסולת האכילה בלבד הוא דוחה רק הוא דוחה תמיד כל חלקי הרעות מגוף האדם. גם אם יזדמן מותרות ליחה אשר לא טובה בשאר חלקי הגוף, יתחכם בטבעו לדחות אותו מן הגוף החוצה, כמו הליחות היוצאים דרך הגרון והפה, וכן מותרות ליחות המוח הנדחה דרך האף, או השיחין היוצא דרך נקבי עור הראש והגוף. ואם אי אפשר להוציאו החוצה, יתחכם לדחותו אל מקום אשר ימעט בו הסכנה וזה הכח בא מיסוד המים שבאדם, שטבעו לדחות כל פסולת ולנקות כל דבר. הרי לך ביאור חמישה כוחות בקיצור.

יתברך יוצר האדם בחכמה וישתבח, כי הפליא לעשות בטבע כוחותיו של האדם. וכאשר האדם יסתכל להבין ולהשכיל בעליותיו וחדריו הפנימיים והאברים הנסתרים, אשר המה הקיבה והטחול והכבד והמרה והכליות והשלפוחיות ובני מעיים - יתפלא בדרכי האל יתברך ועיזוז נוראותיו וחכמתו הגדולה ביצירה הנפלאה הזאת: אנה המאכל בא ואיה המשקה הולך בחדרי בטן ואיך פעולת המאכל ומשקה באנוש להחיות בהם נפש אדם, ואנה הולכים המותרות, וכיצד נפרש ונברר חלקי הרעים מן הטובים והפסולת מן המובחר. על הכל ישתבר ויתעלה האל יתברך הרופא כל בשר ומפליא לעשות.

ולכן, אחר עשיית צרכיו של האדם, שהוא גמר הפעולות של חמישה כוחות הנזכרים לעיל, שהם כח המושך ומחזיק והמעכל והמברר והדוחה, הנזכרים לעיל, אז מחויב האדם לתת הודאה לבורא יתברך "אשר יצר" [את] האדם בחכמה" הנפלאה הזאת "וברא בו נקבים נקבים", כלומר נקב הפה להכניס בו המאכל והמשקה, ועוד כמה נקבים יש באיברים הפנימיים כי הרבה מהם יש להם פיות לקבל זה מזה, דהיינו הכיס של המרה יש לו שני פיות - האחד שעל ידו יונקת לך מן הכבד והשני שעל ידו משלכת ליחה אל המעי. וכן הנקבה הנקראת האיצטומכא, יש לה שני פיות - אחד בצידה השמאלי מחובר אל הושט שעל ידו בא המאכל לתוכה, כי הושט מתחיל בצואר אצל הלשון והולך תחת הקנה עד חדרי בטן אל הקיבה, ופה השני הוא בצידה הימני דבוק ומחובר עם המעי להוציא המאכל אליו. ועוד יש כמה נקבים תחתונים, הוא סוף המעי הנקרא "כרכשתא" הדבוק בפי הטבעת, וכן נקבי השתן להוציא המותרות, ולזה אמר "נקבים נקבים". ועוד כולל בזה שאר נקבים שבגוף במדור העליון של האדם, שהם נקבי האזן והחוטם שגם הם צריכים לקיום האדם.

ואומר עוד "חלולים חלולים", הם הכרס והדקין והאיצטומכא וכיוצא, שהם חלולים ללכת בהם המאכל והמשקה ולהחזיקם בהם ולבשל אותם עד שיתעכלו כדי לדחות את המותרות.

ואומר עוד "שאם יסתם אחד מהם או [אם] יפתח אחד מהם, אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת", דהיינו שכל הנקבים האלו עשה ה' יתברך ערכם וגודלם כפי צורך הראוי להם בהם ענין פתיחה וסגירה, פעם כך ופעם כך, כפי מה שצריך להם דבר בעיתו. דרך משל: הנה פיות של הקיבה הנקראת האיצטומכא, הנה לפעמים צריכים להכווץ ולהסגר ולפעמים צריכים להתפשט ולהתפתח, ואם בעת שצריכים להתכווץ ולהסגר יסתמו יותר מכדי הצורך להם - אי אפשר להתקיים האדם, וכן אם בעת שצריכים להתפשט ולהפתח יפתחו יותר מכדי הצורך הראוי להם - אי אפשר להתקיים. וכן תמצא בענין מי השתן, כי המים מתבשלים ויורדים ע"י איברים הפנימיים מאחד לאחד עד שמגיעים אל השלפוחית, והיא מונחת בתחתיות בטן האדם למעלה מעט ממעי הכרכשתא, ויש לה שתי עורות זו על

גבי זו, והיא תלויה כנוד הפוכה, שצווארה למטה. וכדי שלא יזוב ויצא מי השתן קודם זמן הראוי לו לצאת, ברא ה' יתברך יתברך דבר אחד סביב צוואר ופה של שלפוחית הנזכרת, אשר על ידו יכול להכווץ ולהסגר ולא יצאו המים ממנה בלא עיתם, כמו החוט הנתון בשפת הכיס וכשמותחים החוט נסגר הכיס, אך בהגיע העת והעונה הראויה ליצאת מי השתן, אז כובד מי השתן פותחים הסגר צוואר ופה השלפוחית ויצאו מי השתן, והמה יורדים ובאים דרך מעבר השתן מן השלפוחית עד נגד שער המים, הוא פי האמה, ויצאו החוצה. וכאשר יצאו מצוואר השלפוחית, אז תכף חוזר ומכווץ צוואר השלפוחית על ידי אותו דבר שברא ה' יתברך סביב צווארה כחוט הנתון סביב הכיס שנפתח ונסגר סביב הכיס.

והנה, אם זה הצוואר והפה של השלפוחית נתפח יותר מכדי צורכו בעת שצריך להפתח או נסגר יותר מכדי צורכו בעת שצריך להסגר - אין האדם מתקיים בזה, יען שאם נפתח יותר מכדי הצורך - שוב לא יסגר עוד, ואם יסגר יותר מכדי הצורך - שוב לא יפתח עוד, ואיך יתקיים האדם. אכן עשה ה' יתברך הכל בחכמה נפלאה לפתוח הנקבים בזמן שצריך להפתח פתיחה מכוונת כפי הצורך, וכן לסגורם בזמן שצריכים להסגר סגירה מכוונת כפי הצורך לפי מזג האדם וטבעו וכוחו ומידתו, הגדול לפי גודלו והקטן לפי קוטנו. וכן יש עוד כיוצא בזה יתברך יוצר האדם, כי הכל בחכמה עשה. גדולים המה מעשי אלהינו.

ולפיכך אנחנו חותמים הברכה ואומרים "ברוך אתה ה', רופא כל בשר ומפליא לעשות", כי האדם עשיית צרכיו היא רפואה גדולה אליו, ואם לא היה בורא בו כוח הדוחה לדחות את המותרות בזמן הראוי, היה מתעפש בו המאכל והמשקה וימות, בר מינן. נמצא יציאתו בכוח הדוחה היא רפואה לאדם.

והנה ברפואה זו ה' יתברך מפליא לעשות, יען ששם לו כוח הדוחה לדחות דבר שצריך לו להוציאו ולא ידחה להוציאו גם מה שאין צריך להוציאו. ואם יש לך נוד מלא רוח ותפתח הפה שלו להוציא הרוח, מוכרח שיצא כל הרוח, ומה גם אם תדחהו בכוח חזק. ואדם הוא נוד מלא רוח, ונפתחים נקביו להוציא המותרות ויבוא כוח הדוחה בחוזק ומוציא ממנו רוחות ומותרות, ועם כל זה אינו יוצא ממנו כי אם הפסולת והמותרות שאינם צריכים עוד להיות בקרבו. נמצא הוא יתברך רופא כל בשר בכוח הדוחה ובפתיחת הנקבים, אך מפליא לעשות ברפואה זו שתמצא שני הפכיים בנושא אחד. הרי מבואר לפניך כוונת הברכה הזאת כפי העניין שאנחנו מברכים בעבורו בין לגדולים בין לקטנים.

השכמת האישה

והיה יש בני אדם שנתלמדו להיות נעורים בחצי הראשון של הלילה ולא בא להם השנה כי אם אחר חמש שעות מן הלילה, וממילא אין יכולים לקום באשמורת הבוקר. הינה כבר נמצאים להם תרופה בספר "רוח חיים" הנזכר, כי אין האדם שהורגל בזה לאחר זמן שנה ואינו יכול לשנות טבעו ולהקדים הזמן – יעשה כך : יצוה אדם אחר להקיצו בהשכמה באשמורת הבוקר בעת מיועד, ואף על פי שקשה לו הדבר, שצריך לקום שלא כרצונו הטוב מפני שאחר לישן ולא שבע שנה, מכול מקום אם יתמיד בזה משך שבעה או שמנה ימים רצופים, אז יהי בטוח שיקל לו השנה בחצי הראשון של הלילה, וכאשר ישכב כן ישן מהר. אכן אל יסור בשום מהעת אשר יעד לעצמו לקום בהשקמה.

סגולה להשכמה

גם הנשים העוסקים במלאכה איזה שעות בלילה, תפירה וכיוצא, טוב שירגילו עצמם להיות ישנים תחילת הלילה ויקומו באשמורת, ולכן כתיב "ותקום בעוד לילה ותיתן": וכו'.

אלוקי נשמה שנתת

ולכן מאחר יש בחלק שיש לנו אנחנו מקושרים בכל בחלקים וכאילו זכינו אליהם ולקחנו אותם, אנחנו מודים בכל-יום להשם יתברך על ארבעה חלקי קדושה הנזכרים – שהם: נפש רוח נשמה ונשמה לנשמה – בברכת השחר, ואומרים "אלהי נשמה שנתת בי, אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי", "וכמו שכתב רבינו האר"י זיע"א בספר הכוונות" וזה לשונו: אף על פי שלא כל-אדם זוכה לחלק הנקרא "נשמה", עם כל זה הנה יש לו חלק בנשמת אדם הראשון שהיה כולל כל הנבראים, אף על פי שהאדם הזה עדין לא זכה אליה הוא בעצמו. ואמרו "טהורה" – היא כנגד עולם האצילות אשר נשמה לנשמה "אתה יצרתה" – כנגד חלק הנשמה הבא מן הבריאה. "אתה יצרתה" – הוא סוד הרוח הבא מן היצירה. "אתה נפחתה בי" – הוא סוד (נפש) שבעשיה. ונמצא כי באומרו "נשמה שנתת בי" כולל כל כארבעה חלקים הנזכרים, וקראם כלם בשם "נשמה". עד כאן לשונו זלה"ה עין שם. ועוד אנחנו משבחים ואומרים "ואתה משמרה בקרבי". הכונה, כי דרך מלך בשר ודם שנתן מרגלית טובה לעבדו, אינו נעשה עליה שומר אפילו

שעה אחת, אבל הקדוש ברוך הוא נתן לנו חלקי כחות יקרים קדושים אלו במתנה, והנה הוא יתברך שומר עליהן ומשמר אותם בקירבנו תמיד כל-הימים, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל. ועל זה באנו להודות ולמר לפניו יתברך: "ואתה משמרה בקרבי". גם אין אומרים "ואתה משמרה" סתם, אך אומרים "משמרה בקרבי" כדי לכלל בזה הודאה עוד על טובה נפלאה חוץ מזה, והוא, כי המלאכים שם הם רוחניים וקדושים, אם יזכו לנפש רוח נשמה אלו-אין כל-כך פלא, אך הפלא הוא שאתה משמר כוחות קדושה אלו שהם רוחניים וקדושים בתכלית בקירבנו,

ברכות השחר

צריך להפסיק מעט בין "אלהי" ל"נשמה", כדי שלא יהיה דחוזר למעלה חס ושלוש, דהיינו שלא יובן שהנשמה היא אלהי, חס ושלוש.

מה שחותם "המחזיר נשמות לפגרים מתים" – כך נקראים הגופים הבטלים ממלאכתם ושובתים מתנועתם. "פגר" לשון ביטול, כמו: "אשר פגרו מעבר", "דפגרי ביה רבנן".

ומה שאומרים "מתים", כי השינה אחד מששים במיתה, והא סימן לתחיית המתים.

כוונת שמות הקודש

יזהר לכוין בכל הברכות בהזכרת השם, שיכוין – כשמזכיר השם – באותיות שם אדני בתוך ה"א אחרונה, וגם יכוין בשם השילוב של הוי"ה אדני, וכמו שכתב רבינו זלה"ה ב"שער הכוונות".

גם צריך לזהר כאשר יזכיר שם הוי"ה, יצייר אותיות השם בנקודות, ובסידורים ובחומשים נהגו לנקדו בנקודות "לעולם", שהוא שוא תחת הוי"ד, וחולם בה"א ראשונה, וקמץ תחת הו"ו.

ברוך

לא יתחיל לומר "ברוך" עד שיחשוב בליבו על מה מברך.

ברכת "הנותן לשכוי בינה" וכו' לפי פשוטה, שכוי הוא התרגול היודע בינה זו להבחין בין יום ובין לילה. והכוונה שמבחין – שמבחין להבחין בין אמצע היום לאמצע הלילה, דאם לא כן מאי אולמיה על שאר בעלי החיים.

ברכת "פוקח עורים" היא הודאה לחסדו יתברך כי האדם היו עיניו סגורות וסתומות מכוח השינה, וכשניעור נפקחו עיניו.

כשהאדם ישן הרי הוא כאסור בתוך חדרו וגם הרי הוא ככפות בחבלים, שאינו נזקק ועומד, ולכן תקנו על זה שתי ברכות – ברכת "מתיר אסורים" וברכת "זוקף כפופים", וצריך להקדים שבח "מתיר אסורים" קודם אמירת שבח "זוקף כפופים", משום דכפות קשה מאסור.

אם ברך "זוקף כפופים" קודם – הרי בכלל מאתיים מנה, ואיך יברך על שבח של "מתיר אסורים"?! לכן צריך לזהר לברך "מתיר אסורים" קודם "זוקף כפופים". ואם טעה וברך "זוקף כפופים" קודם – לא יברך "מתיר אסורים", וכנזכר בפוסקים ז"ל. מיהו נראה לי בסיעתא דשמיא לומר, דיברך "מתיר אסורים" בלא הזכרת שם ומלכות, מפני שכל ברכות אלו סודם רומז לאורות עליונים, וכאמור לעיל, ולכן לא תחסר כל בה, ובזה אין מחסור ליראיו. כן נראה לי בסיעתא דשמיא. (מקבציאל וישב ש"א י).

הא דלא תקינו לברך "ברוך משיח אלמים", דהדיבור עיקר הכל, דאם יהיה חס ושלוש אילם, נשמל כבהמה? ואין לומר דהאדם בתוך שנתו גם כן מדבר, כי יש הרבה מדברים מתוך שנתם ונשמע קולם – דזה אינו, דאם כן איך יברך "מתיר אסורים" ו"זוקף כפופים", הלא יש בני אדם שקמים בעודם ישנים והולכים ובאים והם ישנים. אך ראיתי טעם

לחקירה זו ב"פתח הדביר" שהודאה זו היא כלולה בברכת "אלהי נשמה", שנשמת האדם היא רוח ממללא, כי בהסתלקות הנשמה היא אבן דומם וניטל ממנו כוח הדיבור, ועל ידי ביאת הנשמה יחזור הדיבור אליו.

ברכת "רוקע הארץ על המים" - אנחנו נותנים הודאה לה' יתברך כי הפליא חסדו ברקיעת הארץ על פני המים, הוא מי תהום, היפך הטבע. כי כפי הטבע, העפר ישקע במים והמים יהיו למעלה ממנו, ואם היה כן, איך היה אפשר לבני אדם לדור וללכת על פני המים? והטיב ה' חסדו כאדר נתן שטח הארץ על המים כדי לשבת עליה וללכת בה, ועל זה נאמר "לרקע הארץ על המים, כי לעולם חסדו".

והנה, אל יאמר האדם, הלא זה הטבע ההפכיי הנזכר הוטבע מששת ימי בראשית על פי גזרתו יתברך, שגזר "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה", והיה די לברך על זה האדם פעם אחת בימיו, ומה חידוש נעשה כל יום? כי הנה התשובה לזה הוא, כי באמת היה צריך לברך זה בכל רגע, יען כי אמרו רבותינו ז"ל בגמרא, כאשר כרה דוד המלך עליו השלום שיתין, בעא תהומא לשטוף העולם, וכתב דוד המלך עליו השלום שם אחספא והניחו על פני תהום – ועמד. ואם כן השתא, לולי כוח שמו יתברך הנתון על פני תהום, הנה בכל רגע היה מתעורר התהום לעלות ולשטוף העולם, ואם כן היה ראוי לשבח בכל רגע, על דרך שאמרו: על כל נשימה ונשימה תהלל יה. אלא מפני שאי אפשר לשבח תמיד בכל שעה, תקנו השבח פעם אחת ביום.

ברכת "המכין מצעדי גבר". כוונת ברכה זו להודות לה' על בריאת האדם ברגל ישרה ומהלך בקומה זקופה, נבדל משאר בעלי החיים שאין להם קומה זקופה.

ברכת "שעשה לי כל צרכי". ברה זו תקנוה על נעילת המנעלים, שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לעשות צרכיו וצרכי ביתו, וכיון שלובש מנעליו כאילו נעשו לו כל צרכיו, כי אז הוא מוכן ללכת לכל אשר ירצה.

מה שתקנו להזכיר שם "ישראל" בשתי ברכות של "אוזר" ושל "עוטר", ולא תיקנו בשאר ברכות לומר 'המכין מצעדי ישראל' וכן 'מתיר אסורי ישראל' 'זוקף כפופ ישראל' וכיוצא, הינו, שכל הנזכרים הם שיכים בכל אדם ואפילו בגוים, אך שתיים אלה לא שיכים כי אם בישראל, כירק ישראל שיש להם תורה ודבר שבקדושה, נתחייבו באזור כדי להפסיק בן גופם לערוה, מה שאין כן הגוים דלא שיכה בהו זה-כי על מה צרכים הם לאזור?! וכן ישראל, שהשכינה שורה למעלה מראשיהם, מחויבים הם לכסות ראשם בעבור כבוד השכינה, אך אומות העולם אין עליהם השראת שכינה, חס ושלו, ולכן תימצא כי אדרבה רובם דרכם לגלות ראשם ללכת פרועי ראש, כדי לגלות שראשם חפוי ואין עליו השראת קדושה, ולכן נזכרו בשתי ברכות אלו ישראל, כי רק בהם שייך זה ועין "שלמי ציבור" ז"ל

שלא עשני

יברך על פי סדר זה: "שלא עשני גוי", "שלא עשני עבד", שלא עשני אישה". דבכל אחד יש תוספת שבח-מפני שהעבד עדיף טפי מגוי, והאישה עדיפה טפי מעבד. ולכן, אם ברך "שלא עשני אישה" תחילה, לא יברך עוד שתי ברכות הנזכרות של גוי ועבד. וכן אם ברך על עבד תחילה, לא יברך על גוי. וכונת ברכות אלו לומר ולשבח שלא הביאו הקב"ה בגלגול גוי או עבד או אישה, וכנזכר באחרונים ז"ל.

הנשים יברכו "שעשני כרצוני" בלי שם ומלכות, דספק ברכות להקל. ועין "שלמי ציבור" ו"חסד לאלפים" ז"ל

המעביר

ברכת "המעביר חבלי שינה" פותחת ב"ברוך" ומסימת ב"ברוך" הגומל חסדים", ולכן אין לענות "אמן" אחר "תנומה מעפעפי", כי הכל ברכה אחת הם. ואומרים "יהי רצון" בוא"ו, וכנזכר ב"חיי האדם".

צריך לומר ברכת "המעביר" בלשון יחיד, לומר "מעני" "מעפעפי", וכן הוא בנוסח "ה'יהי רצון" יען כי כן היא נוסחת רבותינו זיכרונם לברכה בש"ס, וכן הוא בסידור רבינו הרש"ש ז"ל. ועין "דברי שלום" ז"ל, עין שם.

יהי רצון

ומה שאומרים "שתצילני מעזי פנים", רוצה לומר, שלא יתריסו כנגדי ויוציאו לעז של פיסול, ו"מעזות פנים" - שלא העז אנוכי פנים כנגד אחרים. "משכן רע" - שלא ילקה עימו על דרך שאמרו: אוי לרשע אוי לשכנו. "ומפגע רע"-קורות הזמן, וכנזכר באחרונים ז"ל.

בירכות התורה

בירכת התורה היא שלוש ברכות, ויענו "אמן" אחר "אשר קידשנו במצוותיו וצונו על דברי תורה". ועף על פי כן יאמרו "והערב נא" בוא"ו, וכנזכר בספר "פרי עץ חיים" וזה לשונו: ובברכת התורה של שחר הוא עונה "אמן" בן ברכה ראשונה לי "והערב נא", והוא כמו שכתבו הפוסקים כי הם שתי ברכות, ואף על פי שמתחיל "והערב נא" בוא"ו, אינו רק שתי ברכות ואין ברכה אחת, ועל כן היה עונה "אמן" באמצע שתי ברכות אלו. עין שם.

מה שאומרים "והערב" וכו', רוצה לומר המתק, כי דברי תורה סתומים הם. גם אומרים "אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו", משום דאמרו בגמרה עד תלתא דרי מבעי ליה לאיניש למבעי רחמי, מכאן ואילך לא צריך, תורה מחזרת על אכסניה שלה. וכנזכר באחרונים.

ברכת התורה צריך להיזהר בה מאוד, שלא יקרא לא מקרא ולא משנה ולא גמרה ולא מדרש בלי ברכת התורה, ואפילו לפסוק דין בנתינת טעם אסור, אבל בלא נתינת טעם מותר לפסוק דין. וצריך לזהר מאד שלא יקרא שום פסוק קודם ברכת התורה אף על פי שאומרו דרך תחנונים. וכן לכתוב בדברי תורה קודם ברכת התורה אסור, וכן לשמוע דברי תורה מאחרים גם כן אסור בלי ברכת התורה. אבל הרהור שמהרהר בדברי תורה קדם ברכת התורה – מתר. ויש אומרים הא דהירור שרי, הינו דוקה שמהרהר בלבו בלתי עיון בספר, אבל אים הוא מעין בספר, אף – על – פי שאינו מוציא מפיו – אסור, דחישין שמא יוציא בשפתיו ולא אדעתיה, וכמו שכתב מרן ז"ל ב"שולחן ערוך" בהלכות שבת גבי הרהור בשבת בשטרי הדיוטות ואגרות שלום, עין שם. כן העלה הרב "מנחת שלום" נ"ב בית עובד" הובאו דבריהם ב"פתח הדביר" עין שם.

שנת קבע ביום על מטתו הוי הפסק, וצריך לחזור ולברך ברכת התורה. ומאחר כי ספק ברכות להקל, לכן הנכון לברך בהרהור או בלו הזכרה שם ומלכות. ועין "חסד לאלפים" ז"ל

נשים מברכות ברכת התורה, שהרי חיבות בקריאת פרשת הקורבנות.